

Van gewesten en deelstaten

De geschiedenisexamens havo/vwo van 2013

Dit jaar zijn weer verschillende eindexamens geschiedenis afgenomen. Twee reguliere examens op een groot aantal havo- en vwo-scholen over de thema's *De Republiek in een tijd van vorsten* en *De Verenigde Staten en hun federale overheid 1865-1965*. Op de acht pilotscholen werden een havo- en een vwo-examen over de kenmerkende aspecten afgenomen. Voor de reguliere examens was het thema over de VS nieuw, het andere al bekend. De pilotexamens hadden voor de laatste keer de oude vorm, zonder contexten. In dit artikel wordt een kort overzicht gegeven van de reacties op de examens van dit jaar.

De afname van de geschiedenisexamens is dit jaar vlekkeloos verlopen. Er waren gelukkig geen errata door te vroeg geopende enveloppen of drukfouten in de uitgedeelde examens.

In de pers is dit jaar weinig aandacht besteed aan het geschiedenisexamen. Vlak voor de eerste examenweek publiceerde *Trouw* in de weekendbijlage (van 11 mei 2013) de observaties van journalist Rob Pietersen over de totstandkoming van het geschiedenisexamen. Dit leverde een aardig inkijkje op in het werk van de examenmakers. Dit jaar was er geen 'Bekende Nederlander' die het examen maakte en daarvan verslag deed en geen mediagenieke historicus die het examen beoordeelde. In algemene zin was er wel veel aandacht voor de centrale examens in de media. De verwikkelingen rondom de examendiefstal bij Ibn Ghaldoun en het rapport over de tweede correctie zorgden voor veel media-aandacht. Voordeel van deze publiciteit is dat het centraal eindexamen onder bredere aandacht is gekomen dan alleen bij de direct betrokkenen. Daarbij werd duidelijk hoezeer de samenleving prijs stelt op een eerlijk en betrouwbaar eindexamen. Maar ook werd duidelijk hoe groot de druk is om, op wat voor manier dan ook, de resultaten op te schroeven.

Reacties van kandidaten en docenten

Bij het LAKS kwamen dit jaar relatief weinig klachten binnen. De scholierenbelangenbehartigers noemden veel van de klachten die wel

binnenkwamen ongegrond. Er werd geklaagd over vraag 4 en over vraag 12 (bij vwo), maar met goed lezen waren deze vragen volgens LAKS niet zo moeilijk als veel kandidaten dachten.

Op het VGN-docentenforum ging het er dit jaar ook vrij rustig aan toe. Over het algemeen waren docenten tevreden over de examens: het havo-examen werd een echt havo-examen genoemd, het vwo-examen had volgens veel docenten 'eindelijk' een redelijk vwo-niveau. Uiteraard waren er ook verzuchtingen over het vele nakijkwerk en het geringe houvast dat de correctievoorschriften zouden bieden. En: er werd al snel een 'knoeperd van een fout' geconstateerd. Willem II is niet in 1651 (volgens vraag 8 van het vwo-examen) gestorven, maar in november 1650. De kandidaten konden daardoor niet in de war gebracht ►

Stefan Boom is toetsdeskundige bij het Cito. Met dank aan Niek Nelissen en Saskia de Boer.

Schooltype/Leerweg Soort examen	VWO CSE	VWO CSE	HAVO CSE	HAVO CSE
Vaknaam	geschiedenis	geschiedenis (pilot)	geschiedenis	geschiedenis (pilot)
Totaal aantal kandidaten	19.161	395	36.797	652
Steekproefgrootte	8.072	284	17.019	439
Aantal vragen	27	26	31	28
P'-waarde totale steekproef	0,61	0,69	0,55	0,62
P'-waarde, alleen jongens	0,62	0,68	0,56	0,62
P'-waarde, alleen meisjes	0,60	0,69	0,55	0,62
Maximumscore	77	77	75	78
Gemiddelde score	46,8	52,8	41,4	48,2
Normeringsterm	0,9	0,0	1,6	0,9
Gemiddeld cijfer	6,4	6,2	6,6	6,5
Percentage onvoldoendes (<5.5)	20,0	21,1	19,1	14,1
Standaardafwijking	9,8	7,9	10,3	9,3
Betrouwbaarheid (asyp. GLB)	0,78	0,75	0,81	0,81
Standaardmeetfout	4,6	3,9	4,5	4,1

Boven: The problem we all live with. Illustratie van Norman Rockwell voor het tijdschrift *Look*, 1964. Op het schilderij staat Ruby Bridges, een zes jaar oud Afro-Amerikaans meisje dat op weg is naar een witte, openbare school. Vanwege bedreigingen wordt ze geëscorteerd door vier Amerikaanse federale agenten.

Vraag 20, de makkelijkste vraag op het havo-examen ging over deze foto. Jacob Riis, *Children sleeping in Mulberry street*, 1890.

► Voor de betekenis van de begrippen: zie de toetstechnische begrippenlijst op www.cito.nl.

worden, zodat er geen erratum nodig was, maar fout is het wel. Overigens werd dit ook gemeld bij de examenlijn van het College van Examens, het kanaal voor docenten om door hen geconstateerde fouten te melden. Voor de examenmakers is dit een extra reden alle jaartallen die in het examen genoemd worden nog eens goed na te lopen. Periodisering blijkt overigens vaker moeilijkheden op te leveren: vanaf 1650, omstreeks 1650, na 1650 (wanneer houdt dat op?), van 1650 tot 1660; vooral voor veel havokandidaten zijn dit telkens moeilijke vragen in het examen.

De regiovoorzitters van de VGN oordeelden over het havo-examen in hun verslag dat het pittige Republiek-deel gecompenseerd werd door een makkelijker Verenigde Staten-deel. Vragen waarin naar een redenering wordt gevraagd en vragen waarin verbanden moeten worden gelegd zijn voor de havokandidaten moeilijk. Vaak worden daarbij 'halve antwoorden' gegeven, waarbij de corrector bepaalt of er toch nog een punt voor te geven is. De regiovoorzitters vonden het vwo-examen in hun verslag een 'goed examen qua lengte en duidelijkheid. Eenduidigheid in vraag en antwoord leidt hopelijk tot een iets vlottere correctie'. Ook hier werd het deel over de Republiek moeilijker bevonden dan het Verenigde Staten-deel.

In de *quick-scan* kwam dit minder duidelijk naar voren: vwo-regulier kreeg een 6,1 en men vond het examen over het algemeen 'moeilijk'; waarschijnlijk verklaart dit het lage waarderingscijfer. De havodocenten beoordeelden het examen met een 6,2, waarbij evenveel docenten het examen moeilijk vonden (44%) als 'niet te moeilijk/niet te makkelijk' (43%).

De vragen van de examens

De moeilijkste vraag in het havo-examen was vraag 11 (met een p-waarde van 27 had iets meer dan een kwart van de kandidaten de maximale score van 4 punten).¹ Een probleem bij deze vraag was het vragen naar een verandering: moet daarbij sprake zijn van twee elementen in een antwoord? Dat zou duidelijker gevraagd kunnen worden, veel havisten zetten maar één stap en gaven daarmee een onvolledig antwoord. Hetzelfde probleem kan worden geconstateerd bij vragen naar het verband, of de overeenkomst. Is dat één antwoordelement of moeten er twee stappen worden gezet? Ook dit verdient aandacht van de examenmakers in volgende examens. De makkelijkste havovraag was vraag 20, waarin gevraagd werd de bewering te ondersteunen dat het fotoboek van Riis een reactie vormde op de industrialisatie in de Verenigde Staten. Het onderwerp van de foto (slapende kinderen op straat) liet duidelijk een aspect zien van wat in de negentiende eeuw in Europa de sociale kwestie vormde. In de foto in het bronnenboekje werd overigens geen direct verband met (industrie)arbeid gelegd. De vwo-kandidaten hadden de meeste moeite met vraag 6 en vraag 13 (allebei met een p-

Op het VGN forum is de laatste jaren de rubriek 'Leuk, maar fout' ontstaan, met grappige antwoorden van leerlingen.

Een aantal kandidaten integreerde beide onderwerpen op creatieve wijze. Zo werd op vraag 5, over de strategie van Filips en Alva, opgemerkt: 'Omdat in 1621 het veertienpuntenbestand kwam.' (Bijna even leuk als het driehoeksverbond van vorig jaar). Bij vraag 9, waarin naar een argument wordt gevraagd om 1648 het geboortjaar van de Republiek te noemen, schrijft een kandidaat: 'In 1648 was de Koude Oorlog afgelopen.' Ook bij het andere onderwerp hebben docenten creatieve verhaspelingen gevonden: Waarom kwam het industrialisatieproces in de Verenigde Staten na 1865 in een versnelling? Natuurlijk 'door de uitvinding van de loopband.'

En na de Vogelaar en de krachtwijk is er een nieuw soort wijk gevonden. Tenminste in het antwoord op vraag 20 en 21 over de politieke lading van een foto uit 1890 uit *How the Other Half Lives*: 'Er moet wat worden gedaan aan de ellende in de SLOBBERwijken.'

waarde van 43). Voor hen bleek vraag 24 de makkelijkste (met een p-waarde van 81) over het uitblijven van werkloosheid onder militairen na 1945.

In het havo-examen waren dit jaar twee matchingvragen opgenomen, over Den Bosch in de Republiek en in het Verenigde Staten-deel over verschillende twintigste-eeuwse presidenten. Beide vragen leverden de kandidaten geen grote moeilijkheden op, de Den Bosch-vraag was met een p-waarde van 80 de een-na-makkelijkste examenvraag. Met de traditionele volgordevragen scheelde dit de nakijkende docenten heel wat correctiewerk. Waar het enigszins mogelijk was, is de formulering 'voorbeeld van een juist antwoord' in het correctievoorschrift aangescherpt. Meer antwoorden zijn geformuleerd als 'kern van een juist antwoord is' of 'uit het antwoord moet blijken dat'. De examenmakers willen daarmee bereiken dat er minder grote interpretatieverschillen zullen ontstaan tussen de eerste en tweede correctoren. Uiteraard blijft de regel gelden dat historisch juiste, met vakliteratuur verdedigbare alternatieve antwoorden het maximale aantal punten kunnen krijgen.

De pilotexamens

Ook de docenten van de acht pilotscholen hebben de *quick-scan* ingevuld. Zij waren wat meer tevreden over hun examens dan de 'regulieren'. Het havo-examen werd met een 7,1 gewaardeerd, het vwo-pilotexamen met een 6,6. Dit jaar is het laatste pilotexamen afgenomen waarin er geen specificatie van de 49 kenmerkende aspecten als houvast voor examenmakers, docenten en kandidaten in de syllabus is opgenomen. Vanaf volgend jaar gaat een grotere groep pilotscholen (ongeveer dertig inclusief de huidige acht) oefenen met de nieuwe aanpak. Als voorbereiding op het nieuwe examen (dat vanaf 2015 wordt ingevoerd) worden alvast twee historische contexten (Duitsland en Koude Oorlog) in het examen getoetst. De vragen bij deze twee historische contexten zijn goed voor de helft van het aantal punten in het examen, de andere helft (ongeveer 38 punten) gaat over de kenmerkende aspecten die niet nader zijn ingevuld (zoals in de huidige pilotexamens). Als voorbereiding op de nieuwe examens is het bekijken en gebruiken in de eigen toetsen van de pilotexamenvragen en – antwoorden! – aan te raden.

Volgend jaar

Geschiedenis zat dit jaar achter in het examenrooster. Ondanks verzoeken om vakken met een zware correctiedruk in het begin van de examenperiode te plaatsen, is dat helaas niet gelukt voor 2014. Bij het aanbieden van het rapport over de tweede correctie aan de Tweede Kamer heeft de staatssecretaris wel aangegeven dat in de komende jaren in het examenrooster (dat door DUO wordt gemaakt) rekening gehouden zal worden met de correctiedruk. Geschiedenis zal daarom in de toekomst in de eerste examenweek worden afgenomen, waardoor er meer tijd beschikbaar komt voor het insturen van de WOLF-gegevens. ■

Op de site van de VGN staat een handig document met vragen en antwoorden over de examens.

<http://bit.ly/17E3Hww> (Of ga naar onderwijs - examen - veelgestelde vragen.)

